

GORIŠKA STRAŽA

Številka 80.

V Gorici, v ponedeljek 8. oktobra 1923.

Letnik VI.

Ne frankirana bisma se ne sprejemajo. Oglasi se računajo po dogovoru in se plačajo vnaprej. List izdaja konsorcij „GORIŠKE STRAŽE“ Tisk. S. Spazza, v Trstu. Uprava in Uredništvo: ulica Mameli 6. (prej Scuole).

Izhaja vsak ponedeljek in četrtek ob 8. uri — predpoldne. — Stane za celo leto 15 L., za pol leta 8 L., za četrt leta 4 L. Za inozemstvo celo leto 30 L. Na naročila brez doposlane naročnine se ne oziramo. Odgovorni urednik: RICHARD OREL.

Izjava.

100:

Podpisani zakoniti zastopniki slovenskega naroda v Italiji, dvigamo slovesen in odločen protest proti načrtu rimske vlade, vpeljati v naše ljudske sole italijansko kot učni jezik. S tem ukrepom je italijanska vlada položila roko na najelementarnejše in najsvetejše pravice našega ljudstva, izvršila je napad na naravno pravo, ki ga civilizirano človeštvo priznava vsem narodom in vsem plemenom na svetu. Da se mora vsi poduk in vzgoja mladine izključno v materinem jeziku, je natelo, ki je postalo last kulturne zavesti vsega sveta in ki je sprejeto med temeljna določila mednarodnega prava, v posebnih pogodbah za zaščito manjšin. Te pogodbe, ki so se naložile novim državam s sodelovanjem Italije, slovesno proglašajo pravico narodnih manjšin, vključnih v meje drugorodnih držav, da se mora vsi poduk njihovih otrok v materinem jeziku. Te temeljne svobostine narodnih manjšin ne more razveljaviti nobena vlada in nobena država, ker nima do tega najmanjše pravice ne po naravnem ne po božjem ne po mednarodnem pravu in ker je ta svobostina postavljena pod posebno zaščito vsega kulturnega človeštva, organiziranega v Zvezi narodov. Zastopniki petdesetih držav, ki so podpisali listino o Zvezi narodov, so se slovesno obvezali, da bodo ščitili in branili to naravno pravico narodnih manjšin solidarno in z vsemi svojimi organiziranimi silami. Da je bila kraljevina Italija oproščena, se je posebej obvezati, da bo spoštovala pravice svojih narodnih manjšin, ne pomeni, da sme danes potepati načela, zajamčena od Zveze narodov, koje članica je. Kraljevina Italija je bila oproščena posebnih pisanih obveznosti do svojih narodnih manjšin le zato, ker je njena vlada zagotavljala, da bo Italija kot kulturna država sama od sebe in brez pravne sankcije spoštovala življenjske pravice drugorodcev. Italija je torej zajamčila bolj nego z legalno obveznostjo manjšinske pravice drugorodcev, ona jih je zajamčila s svojo narodno častjo in s svojim slovesom kulturne države. Ako oropa vlada naše ljudstvo lastne osnovne sole, se zagreši s tem proti zupanju, ki je bilo na Italijo stavljeno ob sklepu mirovnih pogodb. Razen tega izjavljamo podpisani zastopniki jugoslovenske manjšine v Italiji, da je nameravani ukrep rimske vlade tudi v kričečem nasprotju s slovesnimi zadržili in obljubami italijanskega parlamenta in prejšnjih viad. Protikulturni zakon o poitalijančenju slovenskih ljudskih sol ni še izšel, ni še objavljen v uradnem listu, torej ni še veljaven, toda šolska oblastva v Julijski Krajini so ga začela že na vsej črti izvajati. To postopanje je protizakonito, in zato so vsi ukrepi šolskih oblastev neveljavni, za naše ljudstvo neobvezni in mi jih ne priznavamo. Toda tudi ko bi zakon danes ali jutri izšel v uradnem listu, bi ga mi nikdar ne mogli priznati. Noben narod, ki ima v sebi še nekaj ponosa, ne more priznati zakona, ki je naperjen proti njegovi kulturi in njegovi duševni eksistenci. Tak zakon je nemoralen in zato neobvezen. Nameravana reforma ministra Gentileja stopa ob stran zloglasnim šolskim zakonom pruskega imperializma proti Poljakom, ki so izzvali ogortenje vsega

kulturnega sveta in tudi italijanskega naroda.

Prepričani, da bodo z našim protestom soglašali vsi, ki so v Italiji zvesti najplemenitejšim tradicijam svojega naroda, vsi ljudje v Italiji in izven nje, ki so prožeti duha skupnih kulturnih idealov človeštva, pozivljamo vlado, naj odstopi od svoje nakane.

Naše ljudstvo je zrelo in zato čuti z vsem srcem in spoznava s polno zavestjo, da je šolski poduk njegove dece v

materinem jeziku njegova prva, sveta in nedotakljiva pravica, da je to temelj njegovemu narodnemu obstoju, da je to predpogoj njegovemu kulturnemu, moralnemu in gospodarstvenemu napredku, in zato se mu ne odreče in si ga od nikogar ne pusti vzeti — nikdar!

V Trstu, 7 oktobra 1923.

Jugoslovenski poslanci v italijanskem parlamentu: Josip Lavrenčič, dr. Karol Podgornik, dr. Ulikse Stanger, Virgilij Štek, dr. Josip Wilfan.

Pozdrav novega odbora!

«Novi odbor političnega društva «Edinosti» v Gorici prevzema vodstvo političnega življenja dežele v zelo burnih in resnih časih. Ko pošilja goriškemu ljudstvu svoj prvi pozdrav, se zaveda v polni meri težke odgovornosti, ki jo je vzel ob izvolitvi nase. Kajti slovensko ljudstvo koraka skozi najtežje in najnevarnejše dobo svojega pavojnega življenja. Kar so naši očetje v dolgih in napornih bojih in z neštetiimi žrtvami sebi in nam priborili, je danes ogroženo in se pod težkimi udarci vladne politike maha že v svojih temeljih. Kakor se nikdar prej je DANES potrebno, da strnejo goriški Slovenci vse svoje sile in branijo v nezlomljivih enotnih vrstah svojo narodno in kulturno posest.

Trenutki, ki jih doživljamo, so zgodovinske važnosti, slovensko ljudstvo prestaja veliko krizo svojega narodnega življenja. V teh dneh preizkušnje se bo izkazalo, koliko moralne sile, koliko požrtvovalnosti in vztrajnosti tiči v goriških Slovencih. Izid vsiljene nam borbe je odvisen od zrelobe in brezpogojne discipline ljudstva, odvisen je pa tudi od poštene in pravilne politike njegovoga vodstva. Možje, ki stoje v teh resnih časih na čelu politične organizacije goriških Slovencev, morajo vedeti, kaj hočejo, imeti morajo jasen in določen program, ki ga je treba z enotnim duhom energično izvajati. Brez enotnega in popolnoma složenega duha voditeljev goriškega društva je v današnjih razmerah vsako uspešno, koristno in plodovito delo izključeno.

KAJ JE PROGRAM NOVEGA ODBORA?

Novi odbor izjavlja, da stoji odločno in nespremenjeno na programatičnem stališču, ki so ga sprejele vse primorske stranke leta 1920. v «Narodnem domu» v Trstu, ko so se zedinile k skupnemu političnemu delu v novi državi. Narodna, krščanska, socialna in demokratična misel, ki je združila v tistem zgodovinskem trenutku vse predvojne stranke v enoto, je program, katerega se hoče novi odbor trdno in dosledno držati v vsem svojem delovanju. Štiri velike smernice, katere so se začrtale leta 1920. javnemu življenju primorskih Slovanov, so novemu odboru svete in nedotakljive. Te štiri programatične misli, ki so se večkrat pozabljale in se mnogokrat niso dosledno izvajale, tvorijo nelečljivo živo enoto, od katere se ne more odtrgati in zanemarjati noben del, ako nečemo škodovati ljudstvu in ogrožati bodočnost naroda.

Novi odbor nima k tem štirim smernicam nič dodati, od njih ne more nič odvzeti, njegove naloge je le, da jih izvaja.

NARODNA MISEL.

Slovenska narodnost je najbolj očitna, najbolj mogočna vez, ki druži naše ljudstvo. Ista kri se pretaka po žilah in

se preliva v srcih vsega naroda. V razumnih in preprostih ljudeh, v gospodarjih in delavcih, v starcih in otrocih, v duhovnikih in kmetih, v uradnikih in obrtnikih, v možeh in ženah, fantih in dekletih, v bogatih in revežih, v vseh valuje slovenska kri in utripuje slovensko srce. Radi slovenske narodnosti vse gorje, samo radi slovenske narodnosti ves boj proti nam. Slovenski kulturi, brez katere bi nehali biti narod, se ne moremo in ne smemo odpovedati. Nalogo, katero moramo izpolniti v zgodovini človeštva, moremo vsi držati le kot Slovenci, ker nas je Bog poslal v zgodovino kot Slovence. Le v svojem jeziku so ljudstva ustvarjala kulturo, le v svojem jeziku so živele in se razvijale, brez njega so so vsa brez izjeme umrla. Zato smatra odbor političnega društva «Edinosti» v Gorici obrambo slovenskega jezika in slovenske narodnosti za problem življenja in smrti našega ljudstva. V mnogih stvareh je mogoče popuščanje, je mogoče kompromis, v vprašanju kulturnega obstanka poimljonskega naroda je kompromis izključen.

Zato bo politična organizacija goriških Slovencev branila pravice slovenskega jezika in uradih in vsem javnem življenju, branila bo predvsem slovensko ljudsko solo, od katere ne more niti za las pod nobenim pogojem odstopiti.

To je smernica, katere se moramo držati brez ozira na žrtve in nevarnosti, ki grozijo nam in narodu.

ZA POŠTEN ROD!

Druga velika smernica, proglašena leta 1920. v Trstu, je krščanska družina in krščanska vzgoja novih rodov.

Kako plodovita in silna je bila ta misel, uvidevamo vedno jasneje in globlje, čim težavnejše in obupnejše postajajo razmere za naše ljudstvo. V naši deželi se je utrdilo splošno prepričanje, da more le pošten in moralno krepak rod prenašati velike krize svoje zgodovine. Kjer ni poštene in resne vzgoje, kjer ni trdnih in nepodkupljivih značajev, tam ni zvestobe, tam ni odpora, tam ni žrtev in ni idealizma ne v osebnem in ne v narodnem oziru.

Naše ljudstvo se mora duševno preroditi, biti mora zdravo do svojih temeljev, ako hoče obstati. Novi odbor izjavlja, da so slovenske družine korenike, iz katerih raste in se razvija narod. Če so gnile korenike, je gnilo drevo, so gnile veje, so gnili vsi sadovi. Kakršna družina, taka vas, taka dežela, tak narod. Pri ognjiščih slovenskih družin se kuje usoda našega naroda.

Z železno doslednostjo moramo delati na to, da oživi med našim ljudstvom ideal poštene in značajne krščanske družine, ideal moralno zdravega in duševno krepkega slovenskega pokolenja.

Pri tej priliki izjavlja novi odbor, da živimo v časih, v katerih se mora ljudstvo v polni meri zavedati svojih dolž-

nosti. Resen čas zahteva resnih ljudi. Zato moramo napovedati boj pijancevanju, brezumnemu zapravljanju in veseljačenju, voditi mormo neizprosno borbo proti plesni kugi, ki je moralni, gospodarski in narodni grob našega ljudstva.

Le trezni, varčni in resni narodi so se vzdržali, vsi drugi so propadli. Treznost, varčnost, značajnost in poštenost so ideali, ki naj svetijo našemu ljudstvu.

SOCIALNA MISEL.

Tretja smernica skupnega programa primorskih strank je bila socialna ideja. Ni treba mnogo razpravljati o življenjskem pomenu socialnega gibanja za naše ljudstvo. Kakor je vsako narodno delo brezuspešno, ako ni ljudstvo moralno krepko, ako ni zdravo in značajno, tako je tudi narod zapisan pogubi, ako ni gospodarsko trden in samostojen. Ljudstva, ki ječe v gospodarski odvisnosti, so nesposobna za resen politični in kulturni napredek. Kjer je revščina, tam ni samozavesti, tam ni odločnosti, tam ni kulture. Zato je dolžnost vsake politične organizacije Slovencev, da dela z vsemi silami na gospodarsko okrepitev ljudstva. V prvi vrsti pa mora iti pomoč najrevnejšim, najbolj zanemarjenim in zapuščenim delom naroda, ker so oni predvsem podpore potrebni. Premožnejši sloji ne potrebujejo te pomoči in si znajo sami pomagati. Zato izjavlja novi odbor političnega društva «Edinosti» v Gorici, da smatra za eno svojih prvih dolžnosti podpirati delovne stanove dežele: kmeta, delavca, obrtnika in uradnika. Premožni stanovi morajo v interesu narodne celote te težave podpirati.

Socialna ideja je pri Slovencih temeljni predpogoj gospodarskega napredka, ker je slovenski narod skoro v svoji celoti narod revnih stanov. Naš socialni in narodni boj tvorita enoto, ki se ne more, ne sme in ne da ločiti.

DEMOKRACIJA.

To je četrta smernica, sklenjena leta 1920. v Narodnem domu v Trstu. Ideja demokracije je pognala globoke korenine v našem ljudstvu, prekvasila popolnoma slovensko dušo in se spojila z našo zgodovino. Politični in kulturni razmah slovenskega naroda se je zvršil istočasno z razmahom demokratične misli v Srednji Evropi. Ko je demokracija v Srednji Evropi napredovala, so z njo Slovenci napredovali, ko je nazadovala, so z njo nazadovali Slovenci. Demokratična misel je postala sestaven del našega kulturnega življenja.

Primorske stranke so ravnale leta 1920. v duhu slovenske zgodovine, ko so proglasile demokratično misel za eden izmed temeljev našega javnega življenja. Te smernice se hoče novi odbor dosledno in zvesto držati. Zanj pomeni demokracija natelno enakopravnost vseh članov našega naroda. Naj bo gospod ali revež, izobražen ali neizobražen: vsi imajo enako pravico odločevati v našem javnem življenju. Vsak nasvet, vsak pameten predlog, naj pride odkoder koli, se mora vpoštevati.

Demokracija pomeni oblast in kontrolo ljudstva nad svojimi političnimi organizacijami, pomeni brezpogojno disciplino in pokorščino voditeljev, pomeni vzgajanje naroda k politični zrelosti, da postane gospodar svoje usode, ki samostojno urejuje in vodi svoje življenje.

POZIV GORIŠKIM SLOVENCEM!

To so programatične misli, na katerih mora graditi novi odbor svoje delo. Te ideje koreninijo v ljudstvu, so vzrasle iz njegovoga življenja, iz njegovih po-

Poziv našemu dijaštvu.

Politična organizacija Slovencev v Italiji je dolžna skrbeti za vsestranske potrebe slovenskega ljudstva. Gotovo je, da mora vsak narod in vsako ljudstvo skrbeti za naraščaj dijaštva, iz katerega izhajajo duševni delavci, ki so za uspešen razvoj in napredek naroda ravno tako potrebni kakor kmetje, delavci in obrtniki. Vsak narod potrebuje zdravnike, pravnike, inženirje, strokovno naobrazene zadružno voditelje, duhovnike in učitelje, ki so izšli iz naroda. Goriško ljudstvo je po vojni vzdrževalo veliko dijaštva, ki je tudi dokončalo svoje študije — toda ves trud je bil zaman, ker je to dijaštvo skoraj izključno ostalo izven države. K razvoju in napredku goriškega ljudstva ni to dijaštvo torej ničesar doprineslo, ker uporablja svoje znanje in sposobnosti v drugih državah.

Ustanovila se je za slovenske dijake v Italiji Dijaška Matica, ki ima nalogo, da podpira gnotno in moralno primorsko dijaštvo. Slovensko ljudstvo je važnost te organizacije tudi spoznalo in jo izdatno podpira. Zato pa ima tudi pravico zahtevati od svojega dijaštva, da ostane ž njim v veselju in trpljenju.

Kjer je ljudstvo, tam mora biti tudi njegovo dijaštvo. Dijaštvo, ki študira na tujih univerzah, je bilo in bo za goriške Slovence po veliki večini izgubljeno.

Zato pozivlja Politično društvo «Edinost» v Gorici slovensko primorsko dijaštvo, da študira na srednjih šolah in univerzah, ki se nahajajo v Italiji.

Politično Društvo «Edinost» v Gorici.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Vrhovlje, Preosebno, ne moremo priobčiti.

POSLANO *)

Podpisani preklicujem s tem vse, kar sem kjer si bodi govoril žaljivega proti gosp. Jankotu Urduhu in godbi iz Mavhinj, ker je vse to izviralo iz osebnosti in strankarstva.

Avguštin Teršon
gost. Mavhinje.

*) Za članke pod tem naslovom je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor zahteva tiskovni zakon.

VABILO

k rednemu občnemu zboru Hranilnice in posojilnice v Cerknem, reg. zadruge z neomejeno zavezo, kateri se bo vršil v nedeljo dne 21. oktobra t. l. ob 2 uri popoldan v zadrugi pisarni (Gospodarski dom) s sledečim dnevnim redom: 1.) Poročilo načelstva in nadzorstva, 2.) Odbritev račun, sklepa za upravno leto 1922, 3.) Čitanje revizijskega poročila, 4.) Volitev načelstva in nadzorstva, 5.) Morebitni predlogi.

Odbor.

POZOR!

Vinska pasoda je na prodaj

VIA FORMICA 1.

Trgovski pomočnik mešane stroke, zmožen slovenščine in italijanščine se sprejme takoj ali pozneje. Naslov pove uprava lista.

Kje se nabaja Bednařikova knjigoveznica?

V prostorih Zadrugne tiskarne v Gorici na Placuti, vogal via Orzoni.

Lloyd Sabauda

V kratkem odidejo iz Genove v

Severno Ameriko

veliki parniki:

«CONTE ROSSO»

25. novembra 1923.

«CONTE VERDE»

21. oktobra 1923.

v Južno Ameriko

«Tomaso di Savoia» 31. oktobra 1923.

«Principe di Udine» 29. novemb. 1923.

CONTE VERDE»

14 novembra 1923

iz Genove v Buenos Ayres v 13½ dneh

V AVSTRALIJO:

«Principessa Maria» 2. novemb. 1923.

Vsi odhodi se vršijo natančno po potovalnem načrtu.

Pojasnila daje Agencija:
GORICA, VIA CONTAVALLE št. 4.

VABILO

k izrednemu občnemu zboru «Kmečke in delavske gospodarske zadruge za Baško dolino» v Hudajužni, ki se bo vršil dne 21. t. m. ob 2. uri pop. v posojilničnih prostorih s sledečim dnevnim redom: 1.) Poročilo načelstva in nadzorstva, 2.) Čitanje revizijskega poročila; 3.) Odstop načelstva in nadzorstva; 4.) Volitev novega odbora; 5.) Slučajnosti. Načelstvo.

Uršulinski samostan v Gorici.

Dne 15. okt. t. l. se pične v uršulinskem samostanu v Gorici tečaj za krojenje ženskih oblek po posebnem krojnometričnem načinu prof. Klare Gentili.

Sprejemajo se poročene in neporočene ženske in dežele in iz mesta.

Spored pouka obsega: Krojenje in šivanje ženskega, moškega in otroškega perila in celih ženskih oblek.

Tečaj traja šest mesecev s štiriurnim tedenskim poukom. Tudi izven teh ur se radevolje dajejo pojasnila in pouk.

Vpisovanje v ta tečaj se je že pričelo. Za nadaljne podrobnosti se je obrniti — ustmeno ali pismeno — na uršulinski samostan v Gorici.

Ob istem času (15. okt.) se pične tudi običajni vsakoletni tečaj ali šola za vzgojo in celotno domače umno gospodinjstvo. Obeh navedenih tečajev (za krojenje in gospodinjstvo) ni mogoče istočasno obiskovati.

Tudi v Koprivi, blizu Krmna, v «Vili Mariji», podružnici uršulinskega gorišk. samostana se odpre tak tečaj za krojenje in šivanje ženskih oblek, ako se oglasi zadostno število obiskovalk iz Koprive in sosednih vasi. S tem tečajem je združen pouk v domačem gospodinjstvu.

Za vpisovanje in druge poizvedbe se je zglasiti — pismeno ali ustmeno — pri prednici «Vile Marija» v Koprivi (Capriva).

MLADENIČ z kmet, ter enoletno trgovsko šolo, vešč slovenščine, hrvaščine in italijanščine želi mesta pri kakem trgovskem podjetju. Gre tudi kot prodajalec. Ponudbe pod «Absolvent» na upravo lista.

Modni salon ROZE MUNGHERLI

v Gorici se je preselil v trgovino na

Corso Giuseppe Verdi št. 40

V trgovini je dobiti vse novosti letnega časa z vzorci iz Pariza, Milana in Torina. Izvšujejo se tudi vsakovrstna modistična dela. Klobuki Roze Mungherli so razstavljeni in se prodajajo samo v lastnem salonu Corso Verdi št. 40.

IVAN GOTIČ

kamnoseški mojster

Sovodnje pri Gorici

se priporoča cenj. občinstvu za izdelavo nagrobnih spomenikov in drugih v to stroko spadajočih del,

Adria čeviji

izdelek „Čevljarske zadruge v Mirnu“

Lastne prodajalne:

Gorica, Corso G. Verdi 32
Trst, Via dei Rettori 1.

POZOR!

na staro slovensko tvrdo

Razprodajam pohištvo po jako znižanih cenah in sicer:

Omare od 200 lir naprej
posteljnake 90
vzmeti (šušte) 70
blazne 60
kompletne spalnice 800

Velika izbira navadnih in finejših sob, kakor tudi žetoznih posteljnjakov.
Priporoča so

Ant. Breščak

največja zaloga pohištva na Goriškem z lastno tovarno v Gorici, Via G. Carducci 14 (prej Gosposka ulica) in V. C. Favetti št. 3.

RADI PRESELITVE prodam klavirjev, harmonijev in pohištvo po jako znižani ceni. — Iv. Kacih Gorica, Via Favetti 6 (prej V. C. Favetti rini).

PODRUŽNICA

Ljubljanske kreditne banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

Telefon št. 50. — Brzojavni naslov: Ljubljanska banka.

Delniška glavnica
in rezerve:
80 MILJONOV

CENTRALA:
LJUBLJANA

Reserva S H S
kron
64 MILIJONOV

PODRUŽNICE: Brežice, Kranj, Metkovič, Celje, Maribor, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantneje.

Kmetovalci!

Kdor želi TOMAŽEVO ŽLINDRO, kalijevo sol ali druga umetna gnojila, naj jih naroči pri domači hranilnici ali zadrugi, v goriški okolici pa pri

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Giuseppe Verdi 37, I. nadstropje.

TEOD. HRIBAR (nasl.) - GORICA

Corso Verdi 32 (hiša Centr. Posoj.)

Velika zaloga češkega platna iz znane tovarne **Regenchart & Rymann**, vsakovrstno blago za poročence kakor tudi velika izbira moškega in ženskega sukna.

Blago solidno!

Cene zmerne!